

KBLS vidusskolas vēstures klase - Neatkarības atjaunošana

Vārds: _____

2016. gada 5. novembris

atbildība - (*responsibility*)

atjaunots - (*renewed*)

atzīt - (*recognize*)

blats - (*connection, "hookup"*)

kompārtija - komunistiskā partija

lēmums - (*decision*)

norādījums - (*instructions, directive*)

nostādne - viedoklis, ideoloģiska pozīcija
(*viewpoint, (ideological) position*)

pāreja - maiņa no vienas uz citu lietu
(*transition, change*)

pieprasīt - (*demand*)

sadursme - (*confrontation, conflict*)

vardarbība - (*violence*)

Jūs drīkstat strādāt grupās, bet katram ir jāaizpilda sava darba lapa.

1. Teksts. Lasi tekstu un atbildi uz jautājumiem zemāk.

Divvaldības laiks (1990. gada maijs - 1991. gada augusts)

Laikā no Latvijas neatkarības pasludināšanas 1990. gada 4. maijā līdz PSRS valsts sabrukšanai 1991. gada beigās, Latvijā, kā arī pārējās Baltijas valstīs, bija divas sistēmas un divi likumi - vecie PSRS un jaunie Latvijas. Pēc daļēji brīvām vēlēšanām 1990. gada sākumā, LPSR AP (*Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākā Padome*) pieņēma lēmumu atcelt LPSR konstitūciju un pieņemt 1922. gadā veidoto Satversmi.

PSRS neatzina šo lēmumu, un pieprasīja, lai Latvija paliek daļa no PSRS. Tomēr daudz latviešu gribēja neatkarību, tapēc šajā laikā sabiedrība sadalījās divās grupās - tie, kas sekoja PSRS norādījumiem no Maskavas un tie, kas sekoja Augstākās Padomes norādījumiem no Rīgas. Šis bija ļoti neparasts un dīvains laiks.

Latvieši, kas gribēja neatkarību neatkāpās, tapēc 1990. gada beigās PSRS izlēma lietot vardarbību, lai apspiestu latviešus. Gatavojoties sadursmei, latvieši sāka celt barikādes ap svarīgām ēkām Rīgas centrā, kā piemēram ap Saimas ēku un radio ēku. Par "barikāžu laiku" sauc divas nedēļas, no 13. līdz 27. janvārim 1991. gada, kad cilvēki no Rīgas un no laukiem sanāca kopā aizsargāt neatkarību. Saceltās barikādes palika vietā līdz tā gada augustam, kad atkal PSRS armija iebruka Rīgā.

Jaunas valsts veidošana (1991. gada augusts - 1993. gads)

Pirmā valsts, kas publiski atzina Latvijas neatkarību, bija Islande, kas to darīja 1991. gada 22. augustā. Septembrī Latviju pieņēma ANO (Apvienoto Nāciju Organizācijā - UN). Pāreja uz patstāvīgu valsti bija grūta un gara - tikai 1993. gadā sāka lietot latus, kā naudas vienību, un pāreja no PSRS rubļiem tika pabeigta tikai 1998. gadā.

Pirmā neatkarīgās Latvijas valdība bija pēdējā LPSR valdība. Drīz tika rīkotas vēlēšanas, bet daudz tika darīts tāpat, kā padomju laikos. Pirmais ministru prezidents bija Ivars Godmanis, kas arī pildīja prezidenta atbildības līdz 1993. gadam, kad ievēlēja Gunti Ulmani, Kārlī Ulmaņa brāļa mazdēlu, par pirmās atjaunotās Latvijas prezidentu.

(a) LPSR un PSRS pēc konstitūcijām bija demokrātiskas valstis. Kādi notikumi 1990. un 1991. gadā norāda, ka tādas tās īstenībā nebija, un kāpēc?

(b) Sakārto sekojošos notikumus hronoloģiskā kārtībā.

_____ barikādes Rīgā

_____ Latvijas neatkarības deklarācija

_____ PSRS sabruk

_____ Baltijas ceļš

_____ Guntis Ulmanis tiek ievēlēts kā pirmais atjaunotās Latvijas prezidents

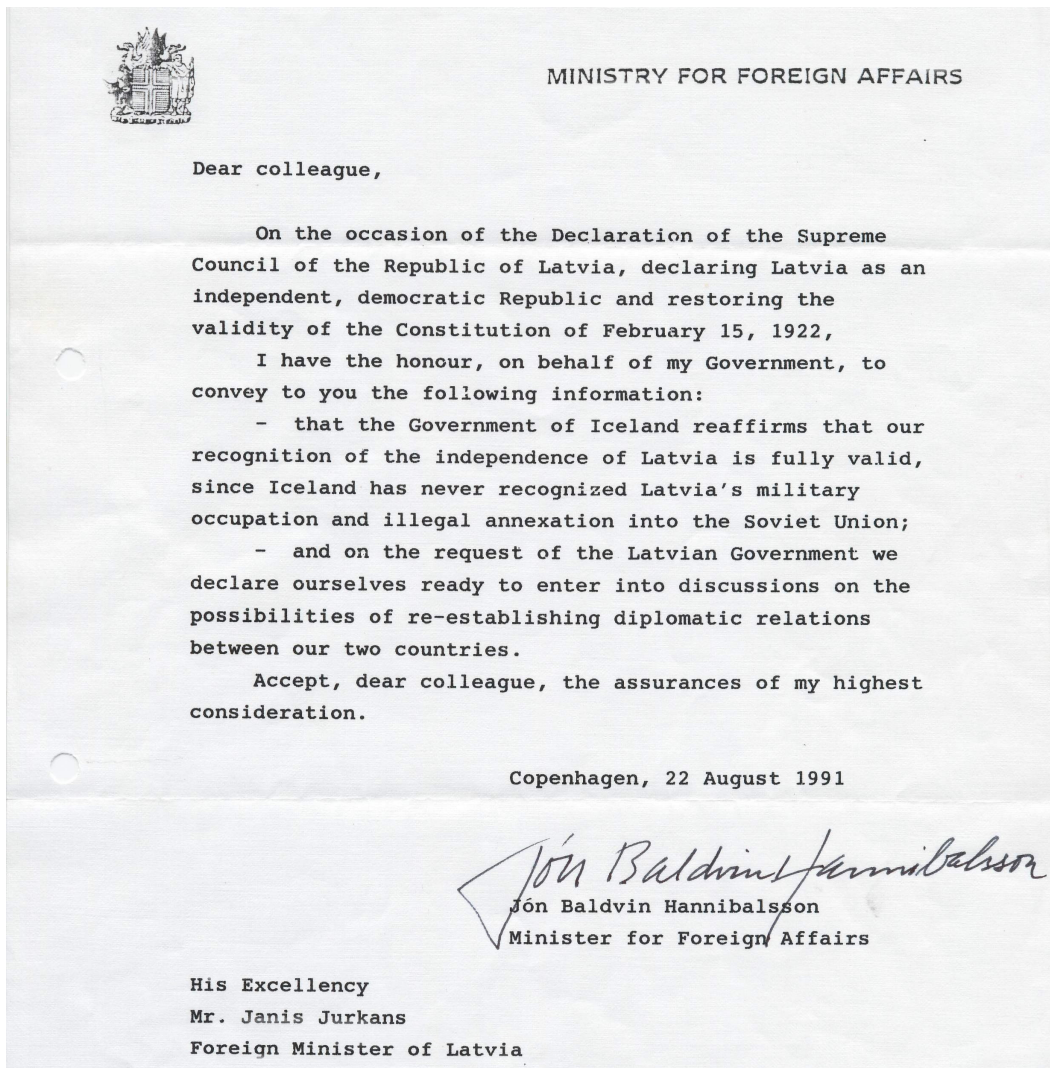
_____ Mihails Gorbačovs tiek iecelts kā pēdējais PSRS vadītājs

2. Pirmavoti. Izlasi oriģinālos tekstus nākamajā lapaspusē un atbilde uz sekojošiem jautājumiem.

(a) Vai šāda vēstule starp ārlietu ministriem (*foreign ministers*) bija svarīga? Kapēc, vai kapēc nē?

(b) "Reālpolitika" ir praktiska pieeja politikai, nedomājot par morālēm vai ideoloģiju. Vai Islande to 1991. gada pielietoja? Kapēc, vai kapēc nē?

Vēstule no Islandes ārlietu ministra Latvijas ārlietu ministram:

Izņēmums no Hanibalssona runas 2015. gada oktobrī:

[..] Faraway Iceland – in the name of solidarity of small nations – tried to solicit support among the smaller nations of Europe for the Baltic cause, since the voice of the Baltic leaders themselves had been silenced, and the leaders of the Western alliance were obviously beholden to a different agenda.

Why? We were simply convinced that the Western infatuation with Mr. Gorbachev was ill conceived and dangerous and based on a fundamentally faulty analysis of political reality inside the Soviet Union. We were convinced that the Soviet system itself was in the throes of an existential crisis, for which their leaders had no solution. The empire was in the process of falling apart, just as had been the fate of the British, French and other European empires after World War II.

[..] Contrary to Putin – who is on record saying “the fall of the Soviet Union was the greatest geopolitical catastrophe of the 20th century” – I was convinced – and still am – that the dissolution of the Soviet Union should be welcomed as perhaps the most beneficial event of the 20th century. If it needed a little push from the Baltic nations, so much the better.

3. PSRS pārskats

Lasi izņēmumus no vēstures grāmatas un atbilde uz jautājumiem par katru.

Visumā var teikt, ka padomju režīms nekad neieguva vairākuma latviešu atbalstu.

(a) Kas ir "padomju režīms?" _____

Tomēr tas nebūt nenozīmē, ka režīms nekādi neietekmēja politisko kultūru, birokrātisko praksi, cilvēku uzskatus un uzvedību.

(b) Savos vārdos (drīkst lietot vārdnīcas) izskaidro, ko sekojošie vārdi nozīmē.

i. neietekmēt _____

ii. birokrātija _____

iii. prakse _____

iv. uzskats _____

Oficiālās padomju ideoloģijas nostādes izrādījās nepieņemamas vairumam sabiedrības, tomēr šīs sistēmas dzīvotspēju noteica ne tikai tās deklarētā un uz āru izpaustā būtība, bet arī neoficiālā prakse.

(c) Ko tev liekas nozīmē vārds "dzīvotspēja?" _____

(d) Kuras lietas noteica padomju režīma dzīvotspēju? _____

Melnais tirgus un
blats padomju ekonomikas un sociālās sistēmas funkcionēšanai
bija tikpat nepieciešams kā kompartija un kolhozi.

(e) Kādas lietas tiek salīdzinātas šajā teikumā? _____

Kolektīvis-
ma ideja un prakse, uzskats, ka sabiedrība un valsts ir naidīgas
nometnes, kuras var nerēķināties viena ar otru, tāpat arī pārlic-
cība, ka visu ir iespējams sarunāt, ka ikvienu likumu var apiet ar
likumu, ir tikai daži no uzskatiem, kuru ieaudzināšanā sabiedrī-
bas apziņā padomju režīma ietekmei ir būtiska loma.

(f) Cik dažādi uzskati tiek minēti šajā teikumā? Pasvītros tos! _____

(g) Izvēlies vienu no šiem uzskatiem šajā teikumā un to izskaidro sīkāk. _____
